

Contribuția catolicilor români la traducerea textelor sacre

P.S. PETRE GHERGHEL
Episcopul Diecezei Romano-Catolice de Iași

*Înalt Preasfințiile voastre,
Mult stimate domnule rector,
Cucernici și venerabili părinți,
Stimați profesori și cercetători,
Doamnelor și domnilor, dragi studenți,*

Vai mie dacă nu vestesc evanghelia (1Cor 9,16), le scria marele apostol și cărturar sfântul Paul din Tars credincioșilor din Corint. Cred că fiecare dintre noi trebuie să-și însușească aceeași preocupare și același interes, așa cum a știut să o facă marele apostol al neamurilor, expert în prezentarea și tălmăcirea cuvintelor Domnului și a evangheliei sale.

A te îndrepta spre textul sacru, a te preocupa de discursul religios și a face acest lucru chiar în cea mai înaltă instituție de învățămînt a Iași-lor, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza”, reprezintă un gest de mare noblețe față de Dumnezeu și față de Cuvîntul său veșnic, și o cinstită prețuire față de om, căruia i-a fost destinată această învățătură dumnezeiască. Este o abordare a valorii omului, care nu este numai trup, ci și suflet, o considerare realistă a omului întreg, cum avea să ne cheme să o facem marele Karol Wojtyła, filozof și antropolog recunoscut de toți, eminent păstor de suflete, care a concretizat și concentrat aceste calități ale omului într-un chip magistral în „Fides et ratio”, document de o mare ținută științifică și spirituală, cunoscut și prețuit de întreaga lume intelectuală.

Apreciem și felicităm inițiativa Facultății de Litere din cadrul Universității „Alexandru Ioan Cuza” Iași de a organiza o astfel de conferință națională, aici în Iași, orașul cu cea mai veche universitate, orașul capitală a culturii și a spiritualității poporului român, la care sînt invitați nu numai personalități de mare ținută culturală și spirituală din Biserica Ortodoxă Română, ÎPS mitropolitul Bartolomeu Anania, ci și reprezentanți ai Bisericii Catolice, precum și mari specialiști în istorie și antropologie creștină, diferiți cercetători din marile centre

universitare și, desigur, profesori și dascăli, experți în studiul Sfintei Scripturi și în discursul religios.

Mă bucur să vă exprim personal, și în numele participanților la această conferință din partea Bisericii Catolice, grațitudinea și respectul nostru și al lor.

Cuvîntul lui Dumnezeu este adresat tuturor și pentru înțelegerea și răspîndirea lui avem toți aceeași responsabilitate.

Mă bucur, de asemenea, să vă spun că, potrivit cu normele generale ale Bisericii și, ținînd cont de realitatea în care trăim și de limba pe care o vorbim, alături de Biserica Ortodoxă Română, care, prin marile personalități ale timpului, a tradus și a popularizat textul sacru, Biserica Catolică din România s-a străduit în diferite feluri și locuri să pună în variantă românească același text sacru și să-l prezinte poporului creștin cu mijloacele și posibilitățile de care a dispus, neuitînd și ținînd cont că în România credincioșii catolici au fost și sînt în minoritate, dornici însă să cunoască și să înțeleagă mesajul pe care acest text îl îndreaptă spre toți.

În acest cuvînt al meu aș dori să amintesc doar cîteva inițiative mai semnificative, la care cred că vor face referință mai pe larg specialiștii comunității catolice atunci cînd vor interveni.

1. Alături de Biserica Ortodoxă, și Biserica Catolică a fost interesată de a avea textul sacru în limba română, pentru a fi accesibil tuturor celor care gîndesc și se exprimă românește.

Amintind doar în trecere de lucrarea Bisericii Greco-Catolice și de corifeii Școlii de la Blaj în prezentarea cuvîntului divin, mă opresc la Biserica Catolică și la credincioșii romano-catolici din Moldova, pe care-i reprezint și în numele cărora vorbesc, unde există deja peste 15 traduceri a textelor sacre, în special a Noului Testament sau a unor cărți din acesta.

A apărut mai întîi traducerea *Evangheliilor* făcută de părinții franciscani în anul 1916 (tradusă de Benvenut Rudolf Wiener (Părintele Vineri), editată de „Serafica” și apărută la Hălăucești), pentru ca tot ei să publice întreg *Noul Testament* în limba română (Benvenut Rudolf Wiener și Gheorghe Anton) în anul 1935 la Editura „Serafica” de la Săbăoani. Această traducere a fost revizuită după război și retipărită în anul 1959, în străinătate.

O largă răspîndire o are traducerea *Noului Testament* realizată de părintele Emil Pascal în anul 1975, care a ajuns la a patra ediție.

O altă traducere a fost coordonată de Arhiepiscopia Romano-Catolică de București, care în perioada 1996-2001 a publicat textele *Evangheliilor*, material necesar pentru aplicarea normelor liturgice cerute de Conciliul Vatican II.

În anul 2002 a fost publicată la Iași traducerea *Noului Testament* realizată de pr. Alois Bulai și regretatul pr. Anton Budău. Este prima parte a proiectului care vizează o traducere integrală a cărților *Vechiului și Noului Testament* din textele originale, o traducere de tip exegetic, cu note explicative de natură filologică, teologică sau de critică textuală, acolo unde există diferențe în transmiterea manuscriselor care au ajuns

pînă la noi, într-o limbă română simplă și accesibilă unei categorii cît mai largi de cititori.

Toate acestea se înscriu în eforturile pe care Biserica le-a făcut și le face ca să citească, să înțeleagă și să proclame cuvîntul lui Dumnezeu, ca răspuns la apelul făcut de Conciliul Vatican II în constituția dogmatică despre revelația divină (*Dei Verbum*, nr. 22): „Creștinii trebuie să aibă acces larg la Sfînta Scriptură... Cuvîntul lui Dumnezeu trebuie să stea în toate timpurile la îndemîna tuturor...”.

Așa cum este cunoscut, în luna octombrie 2008, la Roma, s-a desfășurat Sinodul Episcopilor, care a avut ca obiect de analiză tocmai textul sacru, cuvîntul lui Dumnezeu, la care știm cu satisfacție, că a luat cuvîntul chiar patriarhul ecumenic al Constantinopolului, Bartolomeu I.

Cei peste 250 de episcopi au adus nenumărate propuneri și sugestii cu privire la receptarea și cunoașterea Sfîntei Scripturi în zilele noastre. La final au transmis un mesaj, ca o chemare de suflet spre o mai mare apropiere de cuvîntul lui Dumnezeu și de transpunerea lui în viață, căci „a ignora Scripturile, înseamnă a-l ignora pe Cristos” (Sfîntul Ieronim).

Mă bucur că această conferință este ca o continuare a ceea ce s-a analizat în cadrul Sinodului Episcopilor.

2. În ceea ce privește importanța scrierilor bisericești pentru dezvoltarea limbii române, aș dori să amintesc cîteva lucrări din spațiul catolic menționate deja de Nicolae Iorga sau de lucrarea „Diplomatarium Italicum”, unele dintre acestea aflîndu-se în depozitul de manuscrise al Academiei Române.

Astfel, „Catehismul” realizat de misionarul Bartolomeo Bassetti în anul 1641 este una dintre primele traduceri în românește a unui catehism, urmat în anul 1643 de catehismul misionarului Gaspare Da Noto, care a tradus de asemenea în românește Catehismul cardinalului Bellarmin.

Vito Piluzzio este celebru la rîndul său pentru lucrarea „Catehismul”, una dintre primele cărți românești tipărită cu litere latine, lucrare de o inegalabilă valoare filologică, importantă și prin faptul că reflectă în general condițiile limbii române vorbită în Moldova acelei epoci. Așa cum se cunoaște, în anul 1677, aflîndu-se la Roma, Vito Piluzzio a obținut aprobarea din partea Congregației „De Propaganda Fide” pentru a tipări un catehism în limba română, cu titlul: *Katekismo Kriistinesko*.

Silvestro Amelio este unul dintre cei mai cunoscuți misionari italieni care au activat în România, acesta redactînd în limba română lucrări remarcabile, conservate pînă astăzi în manuscris. Astfel, în anul 1719 a publicat lucrarea *Katekismu krestinesku*, pe care a trimis-o în manuscris la Roma, la 20 aprilie 1737, ca să poată fi utilizată și de alți misionari care urmau a fi trimiși în Țările Române. Lucrarea respectivă cuprinde 82 de foi, fiind scrisă în formă bilingvă: textul italian e urmat de traducerea românească. Desigur, lista acestor lucrări este mult mai lungă și ea continuă și în secolul al XIX-lea.

3. Nu vreau să închei această succintă prezentare, fără a aduce omagiul nostru unor iluștri universitari ieșeni, care timp de un secol s-au aplecat cu interes asupra activității

misionarilor catolici, evidențiind importanța lucrărilor acestora din urmă în istoria culturii românești. Îi amintim aici pe savantul Ilie Bărbulescu, profesor de slavistică și decan al Facultății de Litere de la Universitatea „Cuza Vodă”, cel care în anul 1900 a lansat ipoteza lingvistică și literară conform căreia misionarii catolici se află la originea primelor scrieri în limba română apărute în secolul al XV-lea. Este vorba de traducerea din slavă în românește, în cadrul unei mișcări culturale în limba națională, promovată de Biserica Catolică a așa-numitelor texte „rotacizante”, teorie susținută în totalitate și de un alt ilustru universitar ieșean, George Pascu, victimă a regimului comunist; îl amintim apoi pe filologul Dumitru Găzdaru, cel care în anul 1975 publica o valoroasă lucrare în care trata importanța și rolul unor catehisme traduse în românește și chiar tipărite în opinia sa, așa cum este cazul lucrării lui Bartolomeo Bassetti (1641), precum și pe profesorul Traian Diaconescu, cunoscut pentru contribuția avută în reeditarea lucrării „Codex Bandinus”, și care s-a aplecat cu deosebit interes asupra operei literare a misionarului Silvestro Amelio, reliefând valoarea multiplă, istorică, filologică și teologică a lucrării *Conciones Latinae Muldavo*.

Ne bucură să constatăm existența acestor variate preocupări pentru cuvântul divin și pentru discursul religios din partea unor reprezentanți iluștri ai universității ieșene, a căror operă reprezintă un act de cultură major, dar și un omagiu adus înaintașilor noștri, evidențiind rolul acestora în istoria spiritualității românești și a sincronizării acesteia cu marile culturi europene.

Cu gândul că prin lucrările acestei conferințe ne apropiem de *Acela* care este calea, adevărul și viața, felicităm pe organizatorii acestei manifestări științifice și implorăm, împreună cu Înălții prelați și preoți ai Bisericii Ortodoxe Române, o generoasă binecuvântare cerească și mult succes.